

# ШўМ-ЧОН ИЗОЛЫК

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 8-ше (112) №, 2022 ий август

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш



## ГОСПОДЬ ИИСУС ХРИСТОСЫН ВОЛГАЛТ ВАШТАЛТМЫЖЕ

**19** августышто Православный Черке Господь Иисус Христосын Волгалт вашталтмыжым палемда, тудо 12 кугу пайрем кокла гыч иктыже да эреак ик кечылан логалеш.

Евангелийын каласкалымыж почеш, мланде ўмбалнысе илышыже мучашке эркын лишемме жапыште Иисус Христос Шке тунемшыже-влаклан калык верч ыресеш орланен колышашыже да ылыж кынелшашыже нерген ойлен. Тиддеч вара Тудо кум апостолжым – Петрым, Иаковым да Иоанным – Фавор курыкыш кўзыктен, нунын шинчаончылнышт волгалт вашталтын: чурийже кече гае йолгалтын, а вургемже шинчам йымыктарыше ошо лийын.

Фавор курыкышто Тошто Сугынын кок пророкшо – Моисей ден Илия – конченыт да Иисус дене мутланеныт. А ош пыл гыч

курыкым сургалтарен йонгалтше Ача Юмын йўкшö Христосын Юмын йöратыме Эргыже улмым пенгыдемден. Тидым чыла Иисус Христос тунемшыже-влаклан ўшанышт пенгыде лийже, нуно Юмын Эрге улмыжлан ынышт кокытелане манын ончыктен.

Господь Иисус Христосын Волгалт вашталтме кечым калыкыште «Олма спас» маныт. Чыла храмлаште олмам да моло саскам святитлат. Тиде акрет годсо йўла VIII курым гыч толеш. Тунам, поян шурно лектышым йöратен пуымыжлан Юмылан тауштен, черкыш виноград ден шыдангым конденыт. Кызытат ме черкылашке садыштына кушшо олмам намиена да Господьлан саскам пуымыжлан тауштен кумалына. Тудын шинчам йымыктарыше волгыдыжым чонышкына пуртен, ўшаннам пенгыдемден волгалтына.



## АПОСТОЛ ПЕТР ДЕН ПАВЕЛ ЛҮМЕШ МАРИЙ ТУРЕКЫСЕ ПРИХОДЛАН - 260 ИЙ

**А**постол-влак коклаште кугурак Петр ден Павелым пагален шарныме кечын, 12 июльшто, Марий Турек селасе Царственный стратотерпец-шамыч лүмеш храмыште пайрем службо лийын. Вет ты селаште 260 ий ончыч святой апостол Петр ден Павел лүмеш черкым чоҥеныт, православный приходым негызленит. Совет власть жапыште черкым шалатеныт, а кумло ий ончыч Черке илыш уэмме годым нине апостол-влак лүмеш домовой храмым почыныт. Тораште огыл чоңымо изирак черкым Царственный стратотерпец-шамыч лүмеш негызленит. Ончычсо семынак приход кугун пагалыме Петр ден Павел апостол-влакын лүмыштым нумалеш, тыгак воктенак вес кугу храм чоҥалтеш.

Пайрем Литургийым Волжск ден Шернурын епископшо Феофан вүден. Владыка дене пырля храмын настоятельже протоиерей Николай Полежайкин, Параньга район Илеть селасе Покровский храм гыч иерей Виталий Ульянов да Волжск олесе Никольский собор гыч диакон Иоанн Захаров служитленит.

Службо деч вара Владыка Феофан шке проповедьыштыже апостол Петр ден Павелын илышышт, поро пашашт да уло калыкын нуным пагален шарнымышт нерген каласкален: «Шерге иза-шольо ден ака-шўжар-шамыч, Юмын порылыкшылан көра таче ты храмыш погынenna, Юмын литургийым служитлен, Шке Черкыжлан ПетрденПавелгайкугусвятой-влакымпуымыжлан Господь Юмылан таум ыштенна. Юмын шомакым шарымышт годым чыла нелылыкым чытен лекмыштлан апостол-влакым чапландарена. Христосым йөратымышт верч нуно илышыште вашлиялтше орлык нерген огыл, а тўнясе уло калыкым Христос деке кондымо нерген шоненыт. Чыладамат кугурак апостол-влак Петр ден Павелым пагален шарныме кече дене саламлем,

нунын кумалмышт дене православный ўшанымаш мемнан чоныштынат пенгыдемеш манын шонем. Юмын шомакым шарымышт годым нунын ончыктымо тыршынамаш, ўгышылык да сулык верч ўкынымаш мемнан денат кеч изишак лийже. Юмын суапландарымыже нунын кумалмышт дене мемнан ўмбакал толжо».

Храмын настоятельже протоиерей Николай Полежайкинын священнический хиротонийым эртымыжлан тений 25 ий темын. Тыгай чапле лүмгече дене тудым Владыка Феофан шокшын саламлен. Батюшкан поро илышыже да чон пыштен служитлымыже прихожан-шамычлан ончыкыжымат куаным да лыпланымашым кондыжо манын. Николай ачан служенийже Ик Чын Юмо деке шуко еңым лишемдыже, нуным духовный колымаш деч утарыже, храмыш кумалаш толшо-шамычлан Юмын чаманымашыже, сулык касарымашыже эреак лийже, Господь чылаштан сай тазалыкым да чон ласкалыкым кужу курымлан пуыжо манын тыланен.

Марий Турек селасе православный приходын 260 ияш лүмгечыж лүмеш верысе культур полатыште пеш чапле пайрем концерт лийын. «Муро-влакын шомакышт да семышт чылаштын чоныштым тарватат, Господь айдемым могай тўн пашалан пўрымө нерген шонаш таратат. Ме Тудын кўштымашыжым шуктен илышаш улына. Юмо деке куснымо жапна толын шумеке, Тудын ончыло поро вашмутым пуаш лийже», – каласен Владыка Феофан. Тудо протоиерей Николай Полежайкинлан чылаж верчат эше икана кугу таум ыштен, приходын илышыштыже уло кумылын тыршыше-влаклар архиерейский грамотым кучыктен, шкенжын толмыжо да суапландарымыж дене чылаштым куандарен коден.

Волжский епархийын пресс-службыжо

## "ЮМО АРАЛЫЖЕ ШОЧМО ЭЛНАМ" ФЕСТИВАЛЬ



**12** июль – апостол-шамыч коклаште кугурак Петр ден Павелым пагален шарныме кече, мемнан храмын престольный пайремже.

Тиде кечын Ёшнур села да лишыл районла гыч тышке пырля кумалаш шүдö утла ег толын. Службо ойыртемалтын, вет чыла черке мурым ты гана марла муреныт. Преподобномученице кугу княгине Елисавета Феодоровна лүмеш Йошкар-Оласе сестричествын хоржо мыланна тыгай куаным конден, а регентше Татьяна Михайлова лийын. Шочмо мари йылме дене эртыше службыш толшо прихожан-шамычын куан шинчавұдышт йоген. «Ўшанымашын символжо», «Пылпомышто улшо мемнан Ачана» да «Эн поро мыйын Царицем» молитва-шамычым чылан пырля марла мурым. Службо мучаште храм йыр крестный ход дене эртыме, вара чылаштым тамле кочкиш дене сийленыт. Храмын настоятельже иерей Алексей Тарасов толшо калыкым пайрем дене шокшын саламлен да храмым уэш нёлташ полшышо-шамычлан кугу таум ыштен.

Пайрем шұлышым умбакыже «Юмо аралыже Шочмо элнам» фестиваль шуен. Тудын пайдаже нерген поснак умылтараш кўлеш, вет марла возымо духовный муро да поэзий православный йўлам сайынак умылаш полша, шочмо

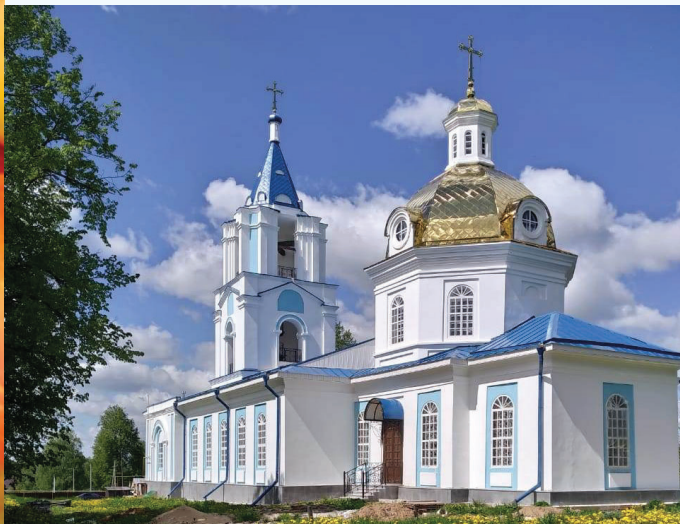
йылмынам пойдара. Тыгай фестивальым вич ий ончыч Йошкар-Оласе епархийын миссионер пўлкаже негызлен. Тўн пашам шке ўмбакышт Россий мландыште волгалтше чыла святой лўмеш Советский поселкысо храм ден Ёшнур селасе Святой апостол-влак Петр ден Павел лўмеш храм налыныт. Кажне сомылым шуктымо годым чон йўлен тыршыше ег лийшаш: тыгай енге тыште Ирина Леонидовна Остапенко – кундемыштына палыме миссионер да регент.

Фестивальым Йошкар-Ола воктенысе благочинийын хоржо почын, икымше антифонын «Чонем, Юмым мокто» мурыжым йонгалтарен. Шке саламлыме шомакшым протоиерей Николай Ярошевич тыге тўналын:

*– Айдемым пўрышö Господь тудлан тўрлö мастарлыкым пуэн. Иктышт капкыллан мо кўлмым ышташ тале лийыныт гын, весышт шўм-чонлан куаным конден моштеныт, кумшышт Юмын пуымо моторлыкым ужаш туныктеныт. Юмын порылыкат тўрлö: иктыже айдемым сотемдара, весыже Тудын деке ўжеш. Юмо деке ўжшö порылык Тудын кугу уш-акылжым да Сандалыкын моторлыкшым почеш, кажне еным чылашотыштатвиянда. Тыгай айдемешке пашаж дене, шке мастарлыкше дене Юмым мокташ тўналеш. Шўм-чоныштыжо шолшо куаным тудо моло-влак дене пайлынеже. Тыге Юмым моктым муро, почеламут шочыт. Тыландат мый Юмо дене пырля тыршен ыштыме öрыктарыше куатым тыланем. Тыгай поро пашашке шкенан йыр ушло лишыл ег-влакым ушымыланда таум ыштем.*

Фестивальыш толын, калыкым куандарыше-шамычлан кажне гана «Таумут» ден тўрлö пöлекым кучыктат, тидлан батюшка-шамыч ончылгочак чот ямдылалтыт. Ёшнур селаште кажне ийын тыгай чапле пайрем лиеш манын, ончыкыжымат шарнен шогыза да толаш кумылан лийза!

Россий мландыште волгалтше чыла святой лўмеш Советский поселкысо храмын прихожанже-влак,  
Татьяна ден Олег МИХАЙЛОВЫТ



## ПРЕПОДОБНЫЙ СЕРГИЙ, МЕМНАН ВЕРЧ ЮМЫМ СӨРВАЛЕ



**Т**ений 18 июльшто православный калык преподобный Сергей Радонежскийын мощыжым мумылан да Свято-Троицкий Сергиев Лаврысе Троице лүмеш соборым чоңымылан 600 ий теммым палемден.

Кугун орланыше Димитрий Солунский лүмеш Порат черкын настоятельже протоиерей Евгений Бакутовын благословитлымыже почеш тиде пайрем кечын пошкудо Вакутсола ял воктенысе преподобный Сергей Радонежский лүмеш святитлыме памаш деке йоча крестный ход миен. Тушко Шарача школын тунемшыже-влак ден нунын ача-авашт, туныктышо-шамыч ушненыт. Тыгай крестный ходыш школ кажне ийын лектеш. Теният иктаж 200 наре ег молитвам лудын ошкылын. Кажныже уш-акылым йодын, икте-весым йоратен, Шочмо элым арален, мландымбалне тыныс илыш лийже манын сөрвален кумалын.

Кажне гана канаш чарнымеке, Евгений ача чылашт үмбак святой вұдым шыжыктен. Миен шумеке, преподобный Сергийлан молебным служитлен, а Шарача школлан Сергей Радонежскийын юмонажым пөлеклен. Вет ты святой акрет годсек тунемше-влакын покровительыштлан шотлалтеш.

Тиддеч вара 7-8 класслаште тунемше-влак да школын выпускникше-шамыч туныктышо

М.М. Михайлован вуйлатымыж почеш «Сергий Радонежский – Руш мландын игуменже» сълнымут да сълнысем композицийым ончыктеныт. В.А. Толстован вуйлатыме йоча ансамбль «Суксо-шамыч» композицийым куштен, изирак класслаште тунемше-шамыч «Порылык пөрт» мурым колышташ темленыт. Пайрем концертыш Отымбал тўвыра пөртын пашаенже-влак Н. Строителева ден Г. Дмитриеват ушненыт.

Преподобный Сергей Радонежскийын памашыж деке ыресым нумалын ошкылмына йочам поро кумыланым кушташ, шўм-чон дене поянракым ышташ полша. Тыгак крестный ходыш ушнышо кажне йочан але кугыенгын ўшанже келгемеш да пенгыдемеш.

Людмила ТОМЦЕВА





## ЧАН ЙҮК ЕҢ-ВЛАКЫМ ЛИШЕМДА

**16** июльышто Волжский районысо Сотнур селаште архиерейский службо эртыш.

Юмын литургийым Волжск ден Шернурын епископшо Феофан вӱдыш. Владыка Феофан пелен Памар черкын настоятельже Сергей ача, Морко районысо Арын черкын настоятельже Николай ача, Шиньша черкын настоятельже Евгений ача, Марий Турек районысо Хлебниково черкын настоятельже Сергей ача, Волжск оласе святитель Николай лӱмеш соборын дьяконжо Иоанн ача служитленыт.

Службо деч вара владыка Феофан чан-влакым святитлыш. Чан-влакым налмашке шуко вийкуатым пыштыше-влаклан тау мутым каласыш да тыге ойлыш:

– Таче ойыртемалтше куан чыланнам авалтен: шукерте огыл чан-влакым кондымо. Ончыкыжым нунын шергылтме йӱкышт утларак еҥ-влакым кумалаш тарата. Юмын благословенийже тендан дене лийже.

Пӱтъял черкын эше ончычсо настоятельже Владимир ача Сотнурыш чангым налаш кӱлеш манын ойла ыле. Ойлымыжо шукталте: тений шошым шым чангым Воронеж олаште заказатлышна, эн изижке 9 кило нелытан, эн кугужо 234 килограмман.

19 июльышто нуным кран дене колокольныйш нӱлталме. Тидыжым моткоч шукын вученыт. Чангым налаш оксам погымо. Полшымыштлан тау мутым каласем Пӱтъял школын директоржо В.А. Семеновлан, Приволжский села гыч Н. Петровалан, Ярамарий ялын шочшышт В.А. Егоров ден В. Кошаевлан да эше шуко енлан. Ынде Сотнур кундемшыште чан йӱк шергылтеш. Юмылан тау.

Сотнур черкын настоятельже Игорь САПАЕВ



**Сотнур черке кугу пайремлан ямдылалте, Соралтым тӱжвачын чиялтен шындышт. Леса-влакым корандымеке, пуйто селажат волгалт кайыш: тудо чан-влакым вучен.**

Тиде кече толын шуо. Угыч нӱлтымӱ кӱкшӱ колокольныйш чан-влакым сакыме. Нуным Волжск ден Шернурын владыкаже Феофан шкежак святитлен кодыш. Черке воктен ынде ошкыл каяшат куштылго лие, эсогыл юж яндарештме гай чучо, каважат пуйто яндареште. Храмжат волгалте, кӱкшырак улмыла коеш. Кумыл нӱлталте, могыр куштылеме.

Кундемна мучко чан йӱк шергылташ тӱнгалеш да йыр осалым эрыкта, калыкым чумыра. Пыл помышысо ачаланна тӱшкан кумалмына дене чыла осалым, языкнам, кӱлдымаш койышнам сепен лектын кертына. Чан-влак йонгалтме дене кундемшыште илыш тӱзлана.

А.А. АНДРЕЕВА

# ЮМЫЛАН ТАУ



**Акым налде тыршыше Косма ден Дамианым шарныме кечын, 14 июльышто, Морко районсо Кораксола ялыште Юмын литургий марла эртен.**

Кораксола калык тиде службим чотак вучен. Ялыштышт черке уке, а лишыл черкыш, Моркыш шумеш, лу менгым эртыман. Палатке-храмым шогалтышаш верым ончылгоч эрыктен ямдыленит. Тиде пашаш поссоветын, книгагудын, школын пашаенже-влак ушненит. Марла Литургий лиеш манме уверым колмек, Кораксола кундемеш шочын-кушшо да кызыт вес верлаште илыше-шамычат шукын толыныт. Ялысе шонгыен-шамыч поснак чот йывыртенит, эсогыл кӧ кужу жап шоген огеш керт, нунышт, службим тичмашнек колышташ манын, пеленышт пӱкеным конденит.

Юмын литургийым Морко поселкысо Господь Юмын Кончымо лӱмеш черкын настоятельже протоиерей Леонтий Очетов, Арын селасе Христос Шочмо лӱмеш черкын настоятельже протоиерей Николай Чузаев, Шенгше селасе Юмын Аван Казанский иконыжо лӱмеш черкын настоятельже иерей Евгений Шамаев служитленит. Ятыр ет сулыкшым касарен да Пырчесым подылын.

Шочмо йылме дене эртыше службим калык икымше гана колыштын. «Молитва-влакым марла мурат, батушка-шамыч марла умылтарат, чылажат шке йылмет дене йонга. Тидыже кумылым налеш. Чылажымат умылет, чылажат чонлан лишыл, – каласыш Кораксола ялыште илыше М. Эманова. – А языкым касарен, Пырчесым подылмеке, капкыллан куштылго лийын кайыш, чоныштем кугу ласкалыкым

шижым. Шулдыранмемла чучо. Тыгай службо чӱчкыдынрак лийже ыле».

Службо деч вара Морко поселкысо да Арын ден Шенгше селасе Рушарня школ-влакын тунемшышт калыклан пайрем концертым ончыктенит, а батушка-шамыч марла Юмын книга ден брошюр-шамычым пуэденит. Чылаштым школын кочмыверыштыже пайрем үстел вучен.

«Кораксолаш толын, службим чӱчкыдынрак эртарышт ыле», – тыге шукынжо ойлышт. Ты кундемеште черке уке, но калыкше Юмылан ўшанен ила. А ўшанышт теве эше мо дене пенгыдемдалтын. Юмын литургий деч ончыч, 13 июльышто, Кораксолаште кас службо лийын. Кастенат калык ятыр погынен. Уло чон дене кумалме деч вара 13 июль йӱдым Кораксола кундемим чапле йӱр нӱртен каен. Тудым калык пеш кужу жап вучен. «Кумалмынам Юмо колын, мемнам чаманен, йӱрым колтен. Тау», – таушта Кораксола калык.

**Анфиса ЭМАНОВА**





## «КӦ МОКТАНЫНЕЖЕ ГЫН, ТЕК ГОСПОДЬ ДЕНЕ МОКТАНА» (КОР.:1:27-30)

**Т**ошто Сугынысо пророк Иеремийын шомакше дене тыге ойлен святой апостол Павел коринфян-влаклан колтымо икымше серышыштыже. Чынак шкем огыл, а Господь Юмо ден Юмын Авам чапландарыман. Вет Юмо деч посна ме нимом ыштен огына керт. Тидымак пенгыдемдат Юмын Аван Смоленский-Седмиезерный юмогаж дене Волжск-Морко крестный ходышто лийше ег-влакат.

Юмын Аван Смоленский-Седмиезерный юмогаж дене эртыше тиде крестный ход июнышто Морко район Шордур селаште мучашлалтын. Тудо Волжск ола гыч лектын да Волжский, Звенигово, Морко районла мучко эртен. Ырес дене кайыме годым Юмын Ава пырля ошкылеш, вашлийше да пырля ошкылшо ег-влакым, йырым-йырысе пүртүсым святитла, осалым пытара, порылыкым шукемда, кажне еным ондалын вүчка.

Морко район Шордур ял калык Юмын Аван чудым ыштыше юмогаж дене ошкылшо Волжск-Морко крестный ходым шүм-чон вургыж вучен. Юмын Авам вашлияш изижге-кугужге куанен лектыныт ыле. Вет тиде крестный ход ялыштышт

**Кодшо кечылаште Шордур ялыште** первоверховный апостол-влак **Петр ден Павел лүмеш храмын престольный пайремже** эртаралтын. Каласаш күлеш, тиде вашлиймаш ынде поро йўлашке савырнен. Тиде кечын Морко поселкысо Юмын Кончымо лүмеш храмын настоятельже протоиерей Леонтий Очетов молебным эртарен, а вара погынышо калыклан Юмын корно дене кайыме нерген каласкален да кумылан-влакым тынеш пуртен.



Юмын пörтым чоґаш таратен. А тиде гана крестный ход толмо деч ныл кече ончыч черке вуйыш купол ден ыресым веранденыт. Санденат нунын йывыртымашышт кум-ныл пачаш кугу лийын.

Шордүрыштö ончыч черке лийын огыл, а таче тушто йошкар кермыч дене нöлтымö чапле черке шöртнöй куполжо дене кундемым волгалтарен чапландара. Святой апостол-влак Петыр ден Павел лүмеш тиде черке – Волжск-Морко крестный ходын поро саскаже. Вет лач крестный ходын тышке толын коштымж деч вара верысе калык черке күлмым шижаш тўгалын. Морко посёлкысо Юмын Кончымо лүмеш черкын настоятельже протоиерей Леонтий Очетовын суапландарымыж да вүден шогымыж дене ялыштышт эн ончыч Ыресым шогалтеныт, вара пырня дене часамлам чоґеныт. Тушто рушарня еда, пырля погынен, Господь Юмылан кумалыныт, акафистым лудыныт, йоча-влаклан Рушарня школ пашам ыштен. Илен-толын, калык шукырак погынаш тўгалын, кумалме пörтыштö шыгыр лийын. Тыге черкымак чоґаш күлмö нерген каґашеныт. Теве ынде таче йонгыдо Юмын пörт верысе калыкым куандара.

Кушто черке, тушто ылыш ворана, кушкын толшо тукым ушанрак да шотанрак лиеш. Юмын порылыкшо нунын ўмбалне лиеш.

**А.Н. ТАНЫГИНА, С.Е. СЕМЁНОВА**





## ИКЫМШЕ СПАС

**14** августышто Руш Православный Черке Икымше спасым палемда. Калыкыште тудым «Мүй спас» маныт. Черкыште мүйым святитлат. Тиде кече гыч Успенский пүтö тўналеш. Тыланда, лудшына-влак, протоиерей Александр Авдюгинын Кугу Отечественный сар жапысе Мүй спас нерген возымыжым лудаш темлена.

**И**зием годым ачамын шочмо суртыштыжо ятыр гана лийынам. Кызыт суртшат уке, ялжат кодын огыл. Шарнем, зал лукушто янда омсан тошто сервант шоген. Тушко ковам пайремлык кўмыж-совлам веранден. Нуным Рошто пайремлан, Кугечылан да эрге-ўдыржö-влакын унала толмышт годым гына луктын. Сервантын «Буфет» манме эн кўшыл шöрлыкыштыжö тўрлö пеледышым сўретлен сöрастарыман келге шун кўмыж шинчен. Тушко ковам эн шергакан документше-влакым – кок ыресым да изирак юмогам – пыштен.

Кодшо курымын 60-шо ийлаштыже сервантыш у тарелке ден рюмко-влак логалыныт, но тиде шун кўмыж шке вержым йомдарен огыл, сервантешак эн тўн ате семын кодын. Икана мый ковам деч йодым:

– Ковай, мотор атышöр кокла гыч тиде шун кўмыжым молан от коранде?

– Э-э, уныкам, – келгын шўлалтыш ковам. – Тиде шун кўмыж огыл гын, тый ош тўняшкыжат от шоч ыле.

Туштен каласымыжым вара тыге умылтарыш. 1942 ийыште коваммытын хуторыш немыч-влак толыныт. Тиде лач Икымше спас деч икмыняр кече ончыч лийын. Но шуко кучалтын огытыл, умбакыла, Сталинград могырыш, каеныт. Нуным итальян-влак алмаштеныт. Немыч-влак союзникиштым эскераш кум салтакыштым коденыт. Нуныжо коваммыт дека илаш пуреныт, вет ковамын пöртшö эн тўр лийын, адакше энгер воктене шинчен.

Садыште икмыняр мўкш омарта шоген, но тыгай шокшо игечыште да адакше немычын Юл энгер дека лишемаш тöчымö жапыште мўкшым ончаш нигö шуын огыл, да ончашыжат нигöлан улмаш. Сандене мўкш-влак омартасе рамыштымат мүй дене теменит да эше омарта тўжвалан карашым шупшыныт, тушкат мүйым нумалыныт. Ковам кастене, мўкш-влак ынышт пижедыл манын, кукуруз вургым тыгыдемден шикшыктен да тўжвалнысе карашым пўчкeden,

пöртыш пуртен. Немыч-влак мүйым авызленыт, йоча-шамычланат изиш логалын.

Лач Икымше спас кечын ковам кугу ойгыш верештын. Кок немыч салтак чот руштмешкышт йўын шындыныт да мүйлан тарваненыт. Игече пеш шокшо лийын, тыгай кечыште мўкш-влак поснак чот тыршат, мүйым нумалыт. А немыч-влак мүйлан омарташкак пуреныт, но рамым луктын шуктен огытыл, мўкш-шамыч шке «пöртыштым» аралаш пижыныт: йўшö кок немыч ўмбак кержалтыныт. «Тыгай орышо йўк дене да эше бусурман йылме дене кычкырлымым нигунам тетла колын омыл», – манеш ыле ковам.

Сад гыч кок немыч кычкырлен, лупшкедылын куржын лектын, а почешышт кугу рой чонгештен. Ик салтакше, очыни, ялысе улмаш, мўкш деч кузе утлаш лиймым пален, сандене энгер дека шикшалтын. А весыже пöртыш куржын пурен, тушто ирен-кышкылт пытарен, уремыш автоматым налын лектын, лўйылташ тўнгалын. Пуля-влак ужар шудым кўрыштыныт, ик черетше кум изи эргыжым (иктыже ачам лийын) авырен, пече воктене пызнен шогышо ковам ончыч эртен.

Мўкш пўшкыл пытарыман немыч вес черетым ыштен шуктен огыл: тудын да ковам коклаш кумшо немыч шогалын. Тудыжо кидешыже мүйым оптымo шун кўмыжым кучен, а тушко ала-молан дыр юмылук гыч налме изи юмогам шогалтен. Юмогам парняж дене ончыктен, йолташыжлан кычкырен:

– Пауль! Готт! Готт!

Вара öрткышö ковам велке савырнен да пеле йўкың шке йылмыж дене каласен:

– Йоча-влакым, Пауль, йоча-влакым ит лўй...

«Готт» манмыже «Господь» лиеш. Немыч лўймым чарнен, тыге чылан илыше кодыныт. Сандене ковамын сервантыштыже тиде шун ате эн тўн верым налын шинчен. А ешыштына Икымше спас тиде пайрем да мүй гына огыл лийын, тиде кечын Господь ковамым, ачам ден чўчўэм-влакым утарен коден.



## ЮМЫНАТ ТЫЙЫН ШОТЫШТО ШКЕ ШОНЫМАШЫЖЕ УЛО

**Курык тайылыште кум чапле пушенге кушкын шогалын. Икана нуно икте-весыштан шке шолып шонымашыштым луктын каласеныт. Икымше пушенге манын:**

– Мый ончыкыжым шергакан шондык лияш шонем. Ты шондыкым ўмбадынже пўчкеден сылнын сўрастарат, а кўргышкыжў тўрлў шергакан кўм, ший ден шўртным опат. Тунам чылан мыйын моторлыкем ужыт да ўрыт.

Шке пўрымашыж нерген шонкален, кокымшо пушенге тыге каласен:

– А мый гын куатле корабль лийнем да теңыз толкын ўмбац кугыжа ден тудын ешыжым коштыктымем. Ўшанле улмемым палышт да ты корабльыш шинчаш нимыяр ынышт лўд.

Чон почын мутланымашке кумшо пушенге ушнен да шке ончыкылыкшо нерген тыге ойлен:

– Мый чодыраште эн кўкшў да виян пушенге лийнем. Тора гычак ужын, ең-шамыч йўратен ончышт. Парчамын пыл марте шумыжо нунылан Юмо нерген шонаш полшыжо. Юмо дек тынар лишыл улмем палышт да эн кугу пушенге улмем курым-курымеш шарнышт.

Ий-влак вўдйогын гай писын эртенит, а пушенге-шамыч умбакыжат сылнешт кушкыныт. Шонымашыш шуаш лийже манын, нуно Юмым эре сўрваленыт. Теве икана чодыра руышо-шамыч толыныт. Икымше пушенге дек лишемше ең каласен: «Тиде пенгыде пушенгым руэм да платниклан ужалем». Тидлан ты пушенге куанен веле, вет платник тудын гыч поянлыкым аралыме шондыкым ыштен кертеш.

Кокымшо пушенгым шымлен ончышо ең манын: «Ты вияш пушенгым руэн, корабльым чоңышо-шамычлан ужалем». Шонымашыже лишемшым шижын, кокымшо пушенгат пиалан лийын.

Товар дене толшо еңым ужын, кумшо пушенге веле чот лўдын. Тораш шумеш койын, сылнешт шогаш шонымыжо ок шукталт манын, чот ойгырен. Туге гынат тудым садак руэн йўрыктеныт.

Икымше пушенге гыч платник поянлыкым аралыме шондыкым огыл, а вольыкчан шерчам ыштен, тудым вўташке йўнештарен шогалтен да кукшо шудо дене темен. Кокымшымат корабльыш огыл, а кол кучымо кугу пушыш савыренит. Ты пушенгынат теңыз ўмбац кугыжан ешым коштыкташ шонымо ўшанже йомын. Кумшо



пушенге гыч нимомат ыштен огытыл, тудым эрыктеныт да шапашлан пыштеныт.

Жап тугак писын эртен. Икана вольык вўташке шонго пўрєен ден самырык ўдырамаш пуреныт. Ўдырамаш тышан Йочам ыштен, тудым вургемже дене вўдылын да вольык шерчаш пыштен. Тунам икымше пушенге умылен: тудын гыч ыштыме шерчаште уло тўнян эн кугу Поянлыкше кия!

Икмыняр ий эртымек, ең-шамыч кугу пуш дене теңызыш лектыныт. Нунын кокла гыч Иктыже мален колтен. Трук виян мардеж тарванен, теңыз толкын-шамыч пушым шанчаш семын кышкылтыныт. Малыше еңым молышт лўдын кычкыренит. Тудыжо помыжалтын, толкынлан лыпланаш кўштен – да тудыжо лыпланен! Тунам кокымшо пушенгат умылен: тудын гыч ыштыме пушышто чыла кугыжа-шамычын да уло тўнян Кугыжаже шинча!

Жап шукат эртен огыл, шапашлан пыштыме пушенге деке ең-шамыч толыныт, тудым калык ончыко нумал луктыныт да ик Еңлан нумал каяш шўденит. Курык сангаш толмекышт, ты Еңым пушенгеш пудален сакеныт, тудым мыскылен, ўмбакыже шўведеныт. Ты пушенге кумшо кечын веле умылен – колымашым сєген, вльыж кынелше Иисус Юмын Эргыже улеш! Юмо деке эн лишне улмыжым тудо ынде шкежат курым-курымеш шарна!

**Тыйын илышыштет чылажак шонымет семын ок шукталт гын, шарне: Юмынат тыйын шотышто Шке шонымашыже уло. Тый Тудлан ўшанет гын, шонымет шукталтеш, но тиде шукталтмаш йўршын вес семын лиеш гын, тый нимыяр ит ўр. Юмын корныжо мемнан корно огыл, а Тудын шонен пыштымыже – мыланна эн пайдале!**

### “ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК” МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ

**Учредитель:** “Руш Православный Церкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)” религиозный организации.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал лекме жап - 10.08.2022 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42-шо пўлем.

**Редакцийын да издательын адресышт:** 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224-ше пўлем.

**Тел.:** (88362) 45-39-54.

**E-mail:** marlagazet@mail.ru

**Тўнг редактор:** Н.В. Чузаев (протоиерей).

**Редакционный совет:** И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов,

А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

**Компьютер дене келыштарыше:** Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын кертыт. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.

**РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОGYЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!**

## ТЫЙЫМ ШИЖТАРАШ МАНЫН, МЫЙ ШОНГЫЕНГЫМ КОЛТЫШЫМ...

**У**краиныште шочын-кушшо Ядвига пеш весела да яндар йўкан лийын. Революций деч ончыч медшўжарлан тунем лектын, эмлымверыште пашам ыштен. Граждан сар годым Йошкар Армиыште сусыр-шамычым эмлаш полшен. Весела койыш-шоктышыжо да чылаштым чаманымыж верч боец-шамыч тудым чот пагаленыт. Сўй пасу гыч нумал луктын, шуко сусыр салтакым утарен.

Частьышкышт икана К.Е. Ворошилов толын, Боевой Йошкар Знамя орден дене кўм тыште наградитлаш лиеш манын йодын. Тунам ты орденым пуаш гына тўнгалыныт улмаш. Чыла командир ден боец-шамыч Ядвиган лўмжым каласеныт. Тудлан тыгай поляк лўмым ача-аваже пуэныт, шкешт кўчыкын «Яся» маныныт. Православный храмыште тынеш пуртымо годым пуымо лўмым вараже шкеж деч моло нигўат пален огыл. Фронтышто Яся ончыкылык пелашыжым – военный врачым – вашлийын. Граждан сар деч вара мединститутым тунем пытарен, врач лийын, шке специальностьшо дене пашам ыштен. Юмын пуымо мастарлыкшым, мурен моштымашым, монден огыл – чўчкыдын концертным эртарен, классический ден калык мурым, романсым мурен. Ёдырыштат музыкалан шўман да талантан кушкын, школ деч вара Москосо консерваторийын вокал пўлкаштыже тунемын.

Яся самырыкше годым черкыш коштын, Пырчесым подылын, а вара атеисткыш савырнен, Юмылан ўшаныше-шамычым мыскылаш тўнгалын. Медицине аланыште тыршыме юбилейым 1941 ий шошым палемдаш манын, ўдыржў ден коктын концерт программым ямдыленыт. Фотосўретыштым ончыктым афишым ола мучко сакаленыт. Концерт деч кок кече ончыч Ядвига тумбо воктене афишым ончен шоген. Тудын деке илалше ўдырамаш лишемын да йодын: «Тиде тендан фотода мо? Молан тиде кечым ойырен налында, кумышто могай кече лийшашым ода пале мо?»

– Айда, ме тыгайлан она ўшане. Кунам мемнан оксана шуко, тунам мыланна кугу кече, – воштыл вашештен Ядвига. Концерт Кугече деч ончычсо орлыкым чытыме арнясе Кугу кугарнян – Иисус Христосым Ыресеш пудалыме кечын – лийшаш тудым лўдыктен огыл.

А старице шкенжым ыреслен да шўлыкын пелештен: «Кугу нелылыкым чытен лекташет верештеш. Вара шомакем шарналтет, но мо

ыштымым мўнгеш ўштылаш ок лий». Тиде вашлиймаш нерген Яся мўнгыштыжў мыскара семын каласкален. Йўдым тудлан ўрыктарыше омо кончен. Христос тудлан каласен:

– Тыйым шижтараш манын, Мый шонгыенгым колтышым, но тый Мыйым шыч колышт. Шонен пыштыметым от вашталте гын, тыйым кугу ойго вуча. Ойлымом чын лийшашым палашет, тебе мом эше ешарем: 22 июнышто сар тўнгалеш. Эше тыгай кўштымашем лиеш: олесе храмын священникше деке кай. Храмжым ачален шуктат гынат, святитлен огыт керт. Ачалыме пашам вуйлатыше ег ты верыште пеш шучко шомакым ойлен, сандене тушто служитлаш ок лий. Храмым петырат да заводуш савырат.

Кончышо омо нерген Ядвига эрдене воштыл ойлен гынат, священник деке каен да мом ойлаш кўштымым каласен. Священникат тудлан мыскара семын вашештен: «А мый тендам ушан ўдырамашлан шотлем ыле». Сандене Яся лыпланен.

Кугу кугарнян концертышт пеш чаплын эртен: олан кугура вуйлатышыже-влак чылан гаяк миенит, вара йўмаш-кочмаш лийын. Ядвига тыштат омыжым каласкален, 22 июнь да черке нерген ойлен. Совым кырен воштылмекышт, шонаш тўнгалыныт: «Германий дене тынысын илыме нерген пакт уло, японец ден англичан-шамычым шотышкат налман огыл, тугеже сарже кў дене лиеш?»

Кок тылзе гыч сар тўнгалын! Ядвига ден пелашыжым армийыш налыныт, нуно тўрлў вере госпитальым вуйлатеныт, сар эртымеш ваш ужын огытыл. Ядвига медицине службын майоржо марте кушкын, а марийже полковник лийын. Сенгымаш кече деч вара Австрийыште вашлийыныт да, разрешенийым налын, шуко трофей арверым шочмо олашкышт кондыныт. Пачерыштым поянлык дене темен, сайын илаш шоненыт.

Но чылажат мўнгешла савырнен. Икмыняр кече гыч Ядвигалан НКВД гыч повестке толын. Сар корным эртен, шуко егын илышыжым арален коден, икмыняр орден да медаль дене наградитлалтын. Ындыже мо вашталтын?

– Тендан юбилей концерт деч вара эртыше банкетым шарнеда? 22 июнышто сар тўнгалеш манын ойлымыдам чыла свидетель-шамыч пенгыдемденит. Тунам те тидым кушеч паленда? – йодыныт туддеч.

*Умбакеже – 11-ше лаштыкыште.*

## АВГУСТ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	ВГ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

II - Дни особого поминовения усопших  
 - сплошные седмицы  
 - постные дни

Разрешение на пищу без растительного масла  
 Разрешение на пищу с растительным маслом  
 Разрешение на рыбу  
 Разрешение на вино  
 Разрешение на икру  
 Полное воздержание от пищи

1 – Преподобный Серафим Саровскийын кечыже.  
 2 – Илия пророкын кечыже.  
 5 – Юмын Аван Почаевысе да «Чыла ойган-влакын Куанышт» иконыжо-влакын кечышт. Праведный воин Феодор Ушаковын кечыже.

6 – Орланыше благоверный князь-влак Борис ден Глебын кечышт.

8 – Марий кундемысе священномученик Сергей Стрельниковын кечыже. Иоанн Предтечын шочмыж лүмеш Оршанке черкын пайремже.

9 – Чот орланыше святой Пантелеимонын кечыже. У Торъял районысо Масканур черкын пайремже.

10 – Юмын Аван Смоленский иконыжын кечыже. Волжский районысо Пётъял-Азъял черкын пайремже.

**14 – Господьын Кугун Пагалыме Ылжтарыше Ыресше лүмеш пайрем.**

Успеный пүтö тўнгалтыш.

19 – Господь Иисус Христосын Волгалт вашталтмыже.

20 – Воронежысе святитель Митрофанын кечыже.

21 – Соловкисе преподобный-влакын, Зосима, Савватий ден Германын, кечышт.

22 – Апостол Матфийын кечыже.

26 – Святитель Тихон Задонскийын кечыже.

27 – Преподобный Феодосий Печерскийын кечыже.

**28 – Юмын Аван мален колтымо гай колымыжо, Успеный пайрем.**

29 – Господь Иисус Христосын Нерукотворный образшын кечыже.

31 – Юмын Аван «Всецарице» иконыжын кечыже.

Омо дене Христос каласен манмылан Ядвигаган ўшанен огытыл. Тидын шотышто ончыч тудо воштылын гын, ынде тудым воштылтышыш луктыныт. Суд лийын, ончыч тушто чыла геройло пашаж нерген каласеныт гын, мучашлан, иностранный шпионко манын, 25 ийлан лагерыш колташ пунчалым луктыныт. Пелашыж дене чеверласымыж годым вес ўдырамаш дене ешым чумыраш сугыньлен. Артист карьерыж верч лўдын, ўдыржө аваж деч шөрлен – Ядвигаган тидым чыташ эн неле лийын. Конвоир-шамычын вўден лукмышт годым кок йолжымат шўн шупшыл шынден, тылеч вара йолжым викартен кертын огыл.

Лагерыште Ядвига латик ий лийын, илыш тўрсырым умылен, Юмылан чот кумалын, сулыкшым проститлаш йодын. Инвалид улмыжлан кўра лагерыште кидпашам ыштен илен: пидын, урген. Сталинын колымыж деч вара шукуштым эрыкыш луктыныт, но Ядвигаган статьяже чот неле лийын, сандене тидын нерген шонаш тоштын огыл. Тунам адак омешыже Христос кончен да каласен: «Кў тыланет икымше наградым пуэн, тудлан йодмашым возо. Эрыкыш лекмекет, Иерусалимыш йолын кошт, вара йолет вийна».

Ядвига Верховный Совет Президиумын председательже Ворошиловлан серышым возен, реабилитаций лийын, чыла наградыжым пўртылтенит. Шкеже гына ешыжлан йот ег лийын. Вес ўдырамаш дене илыше марийже иктым гына йодын: «Молан йолетшым пўчкыктен отыл, тунам кеч костыль да протез дене коштын керат ыле?»

– Кў тыге ыштен, Тудак паремда! – вашештен Ядвига.

Коляске дене монастырь ден храм еда кошташ тўнгалмекыже тудлан поро чонан шуко ег полшен. Российысе чыла гаяк святой верыште лиймеке, Ядвига 1957 ийыште Киевыш толын

да кугун орланыше святой Варваран мощыжым Владимирский соборыш кусарыме пайремыш логалын. Тунам туддеке киддыме изи шонгыен лишемын да каласен: «Матрона, тыйым Почаевыште кугу куан вуча!»

Ядвигаган тынеш пурымо годсо Матрона лўмжым шкеж деч весе нигў пален огыл. Изи канга старецше шўдў ийым эртыше епископ Николай улмаш. Служитлен ынже керт манын, НКВД пашаен-шамыч тудым кид деч посна коденит. Епископ Николайын кўштымыжым шуктен, Матрона 2 августышто Почаевыш каен. Пайрем кечын, 5 августышто, храмыште ег-влаклан вуй саваш манын, Юмын Аван Почаевский иконыжым кўшыч тасма дене волтеныт. Тыгодым кычкыралыныт: «Алтарыште волгыдо волгалтеш!» Лаврыште паленыт – тыгай волгалтмаш ўрыктарыше чудо лийшашым палдара. Алтарь гыч лекше-шамыч коштын кертдыме Матронам ужыныт да чудотворный юмога деке нумал конденит.

– Юмын Ава, мыланем йолўмбака шогалаш полшо, – манын шупшалмыж годым йолжо «шодыр» шоктен вийнен. Тиде чудо лиймым мый шкеак ужынам. Иконо воктене тунам преподобный Кукша шоген.

Пареммыж деч ончычак Матрона тыге сўрен улмаш: «Йолем паремеш гын, мый ни гунам транспортыш ом шич, эре йолын кошташ тўнгалам». Господьын «Иерусалимыш йолын кошт» манмыже мемнан элысе святой верлаш кошташ кўлмым ончыктен, тудо тыгак ыштен. Мый тылеч вара Почаевыште шуко гана лийынам гынат, Матронам вашлийын омыл. Архимандрит Сильвестр икана каласыш: «Василий ача, тыйын ужмо Матрона Господь деке куснен». Сандене тудын каласкален кодymo историй молыланат пайдале лиеш манын, тидым возенам.

Протоиерей Василий ШВЕЦ

# КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА



## ЧЕРКЫШ КОШТ

- Мытарь семын, ўнгышын,
- Альтарь ончык кўзышыч.
- Тусо Юмын Шўлышын
- Порылыкшым шўлө тый.
- Мурымым да службым колышт,
- Ия дене кылым кўрышт.
- Тудо савыраш тōча...
- Лучо колышт тый ачам.
- Вара ыресым шупшал,
- А Христослан каласал,
- «Койышем тōрлатем» ман,
- Кўштымыж почеш илал.
- Чонет чўчка оныштет?
- Жапым арам ит ыште.
- Юмын службо – черкыште,
- Чўчкыдынак тол тышке.
- Игумен Виссарион (Остапенко)
- А. Эманова марлагден

## МОЛИТВА – ЧОНЫН ШЎЛЫШЫЖО

**Серёжа врач деке миен, а тудыжо «Кылмен черланен огыл дыр?» манын, изи рвезым колышташ тўналын:**

– Шўлө. Ит шўлө, – кўштен каласен. Шкеже колыштмо настажым рвезын могоржо мучко вўден. Вара адакат тўткынрак колыштын:  
– Шўлө. Ит шўлө.

Врачше кугу паша опытан, йоча-влакым ятыр ий эмлэн, шонгемынат шуын. Очыни, мондашат тўналын. Теве тудо Серёжалан адакат «Ит шўлө» манын да, ўстелже деке лишкырак шинчын, ала-мом возаш пижын. А Серёжа ойым колыштио рвезе: тудлан «Ит шўлө» манын каласеныт гын, тудо ок шўлө. Вич секунд, лу, латвизыт, коло... Врач шукертак Серёжалан рецептым воза, а рвезе ок шўлө. Но ик жап гыч чытышыже пытыш, шўлалтен колтыш. Эше изиш шўлыде шинчет гын, мо лият?

Мемнан чоннат тыгак: молитва деч посна эркын-эркын кола. А молитва дене пырля тудо кушкеш, вийым пога да Юмо деке нōлталт лишемеш. Молитва – чонын шўлышыжō, тудын ылышыже.

Борис ГАНАГО, йоча писатель

